

01.10.2020

POL-2020-48038

Oikeusministeriö

Oikeusministeriön lausuntopyyntö 10.8.2020, VN/18059/2020

Helsingin poliisilaitoksen lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikoslain muuttamisesta**1 Lausuntopyyntö**

Oikeusministeriö on pyytänyt viitekohdassa mainitussa lausuntopyynnössään Helsingin poliisilaitoksen lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikoslain 6 luvun 5 §:n 4 kohdan muuttamiseksi siten, että rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin lisättäisiin maininta rikoksen tekemisestä uhrin sukupuoleen perustuvasta vaikutuksesta.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan myös lisättäväksi oikeushenkilön rangaistusvastuuta törkeästä kunnianloukkauksesta ja laittomasta uhkauksesta koskeviin säännöksiin nimenomainen maininta tekojen tekemisestä kohteen sukupuoleen perustuvasta vaikutuksesta. Maininta sukupuolesta teon vaikuttimena lisättäisiin myös julkista kehottamista rikokseen koskevaan oikeushenkilön rangaistusvastuusäännökseen silloin, kun rikos, johon kehoitetaan tai houkutelataan, olisi törkeä kunnianloukkaus tai laitton uhkaus.

2 Helsingin poliisilaitoksen lausunto**2.1 Yleistä**

Sukupuolen lisääminen rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin on perusteltua, koska sen voidaan olettaa vähentävän erityisesti naisiin kohdistuvaa syrjintää ja edistävän sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Rikoslain 6 luvun 5 §:n 4 kohdan koventamisperusteiden tarkoituksena on suojata ennen kaikkea kansallisia, rodullisia ja etnisiä vähemmistöjä rotuvihaan perustuvaa niin sanottua rasistista väkivaltaa vastaan. Myös uskonto, vakaumus, vammaisuus tai seksuaalinen suuntautuminen ovat säännöksen tarjoaman suojan piirissä.

Vihan ja sen vaikuttaman tehdyn rikoksen aiheena saattaa olla myös sukupuoli tai henkilön sukupuoli-identiteetti, eli käsitys omasta sukupuolestaan. Siten on johdonmukaista, että myös henkilön sukupuoli määritellään yhdeksi koventamisperusteeksi.

Luonnoksen mukaan naispuolisiin tutkijoihin ja toimittajiin on kohdistettu runsaasti sukupuolittuneita uhkauksia, loukkaavia ilmauksia tai yksityiselämää koskevien tietojen levittämistä. Helsingin poliisilaitoksella on tiedossa, että poliisin palveluksessa työskentelevät naispuoliset henkilöt ovat joutuneet tämän kaltaisten tekojen, kuten esimerkiksi ulkonäköön liittyvien loukkausten kohteiksi.

Merkittävä osa sukupuoleen liittyvästä rikollisuudesta tapahtuu sosiaalisessa mediassa ja verkkoympäristössä. Siten ehdotettu lainmuutos on perusteltavissa myös osana tietoverkoissa tapahtuvan vihapuheen torjuntaa.

Sukupuoleen kohdistuvan vaikuttimen lisääminen koventamisperusteisiin on poliisilaitoksen näkemyksen mukaan parempi ratkaisu kuin sen lisääminen yksittäisiin tunnusmerkistöihin, sillä koventamisperusteet ovat rikoslajineutraaleja ja vihamotiivia voi esiintyä niin sananvapausrikoksissa kuin muissakin rikoksista kuten henkeen, terveyteen, vapauteen ja seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kohdistuvissa rikoksissa.

Säätämällä sukupuoli yhdeksi rangaistuksen koventamisperusteeksi, lainsäätäjällä on mahdollisuus korostaa arvoja, joita on vahvistettava ja erityisesti kunnioitettava. On perusteltua uskoa, että muutoksella voi olla ainakin jossakin määrin myös rikoksia ennalta estävä vaikutus.

Oikeushenkilön rangaistusvastuu tulee todennäköisesti aktualisoitumaan harvoin. Suomalaiset valtamediat ja suosituimmat kansainväliset sosiaalisen median sekä muiden yhteisöpalvelujen tuottajat ehkäisevät verraten tehokkaasti jo ennakolta asiattoman kirjoittelun ja reagoivat kiitettävän nopeasti ilmi tulleisiin loukkaaviksi katsottaviin kirjoituksiin. Muutoksen voi olettaa vahvistavan ja lisäävän oikeushenkilöiden aktiivisuutta omaaloitteiseen valvontaan.

Rangaistusvastuun kohdentumisen haasteena ja tosiasiallisena esteenä saattaa olla se, että tietoverkoissa asiattonta kirjoittelua säännönmukaisesti julkaisevat verkkosivut toimivat pääasiassa anonyymisti. Näissä tilanteissa poliisilla ei ole mahdollista selvittää kirjoittajan tai sivuston ylläpitäjän eikä välttämättä edes sivustojen palvelinten sijaintivaltiota.

2.2 Vaikutukset poliisin toimintaan

Ehdotetun lainmuutoksen vaikutukset poliisin esitutkintatoimintaan eivät poliisilaitoksen arvion mukaan ole merkittäviä. Kyse ei ole uudesta tunnusmerkistöstä eikä pakkokeinojen käyttöön vaikuttavasta rangaistusasteikon muutoksesta. Selvänä voidaan pitää, että muutos tulee lisäämään jonkin verran poliisin työmäärää ja pidentämään esitutkintaan kuluva aikaa, koska poliisin tulee esitutkinnassa selvittää mahdollisen koventamisperusteen olemassaolo.

Haasteita voi aiheutua muun muassa motiivin tunnistamisesta, kuten on huomattu esimerkiksi vihamotiivin tunnistamisen osalta. Motiivin tunnistamista tuetaan koulutuksen ja ohjeistuksen kautta asiaa jalkauttamalla. Tekojen motiivin selvittäminen tapahtuu pääasiassa tekemällä kysymyksiä asianosaisille ja todistajalle sekä hankkimalla tietoa epäillyn aiemmasta toiminnasta ja lausumista. Tämä saattaa edellyttää tiedonhankintaa mm. nettikeskustelupalstoilta ja sosiaalisesta mediasta tai laite-etsinnän tekemistä epäillyn puhelimiin ja tietokoneisiin.

Poliisipäällikkö
Poliisikomentaja

Lasse Aapio

Rikosylitarkastaja

Vesa Hietala

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 01.10.2020 klo 13:47. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Tiedoksi

Poliisihallitus